

SMT och pandemiåret 2020

År 2020 var året då filmen Greta (Thunberg) utnämndes till årets bästa dokumentärfilm vid guldbaggegalan. Hennes budskap sedan hon 2018 startade sin skolstrejk är rakt och enkelt. Vi lever mitt i en klimatkris och p.g.a. denna pågår också en sjätte massutrotning av de djur som finns på jorden. Lyssna på forskarna! Vi måste starta en massiv omställning nu! ⁽ⁱ⁾. Det här låg bakom en ledare under året om Global uppvärmning den största utmaningen för hälsofrämjande forskning (Global Warming, a Major Challenge for Health Promotion Research) ⁽ⁱⁱ⁾. Utgångspunkten för ledaren var ett avhandlingsarbete från Socialmedicin i Umeå av Maria Furberg om konsekvenserna för samer i Sapmi av den pågående uppvärmningen under de senaste 30 åren ⁽ⁱⁱⁱ⁾. Sapmi omfattar delar av Finland, Norge och Sverige.

I en annan ledare om pandemin av COVID-19 finns några frågor och reflektioner som vi kommer tillbaka till under år 2021 med nya temanummer ^(iv). Det finns många socialmedicinska och folkhälsovetenskapliga perspektiv som kan läggas på pandemin. Vad kan hälsofrämjande arbete bidra till respektive lära sig av pandemin? Varför var dödligheten så hög på de svenska äldreboendena? Vad betyder det att så många sjuka i COVID-19 finns i den s.k. Mittemellan-gruppen med långdragna febertillstånd? Hur reagerade civilsamhället på pandemin?

Syftet med att ge ut Socialmedicinsk tidskrift (SMT) har förändrats något under åren även om huvudfokus varit detsamma, att erbjuda ett forum för att lyfta fram vetenskapliga resultat inom och diskussioner kring sociala, hälso- och sjukvårdsinriktade och folkhälsoinriktade frågor. Tidskriften ges ut på svenska, även om artiklar i en del nummer skrivs på andra språk som danska, norska och engelska. Sedan SMT:s start 1924 har innehållet i varje nummer främst utgjorts av en tema del där ett område belysts ur olika perspektiv och av olika författare. Utöver temats artiklar publiceras granskade originalartiklar, debattartiklar, bokrecensioner och presentationer av nya avhandlingar. SMT finns med på den s.k. Norska listan över vetenskapliga tidskrifter vilket innebär att artiklar som sänds till redaktionen genomgår en referentgranskning. Se <http://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/about>.

Detta är av värde vid akademisk meritering. Alla artiklar som publiceras finns också som Open Access d.v.s. fritt tillgängliga på nätet med en url: adress sedan år 2003. Institutionen för idé- och lärdomshistoria i Uppsala ansökte under året om forskningsmedel för att digitalisera alla gamla nummer av SMT från år 1924 till år 2002. Tyvärr fick institutionen inte medel men uppmanades att återkomma.

Under det 98:e utgivningsåret, 2020, av SMT publicerades sex temanummer, se: www.socialmedicinsktidskrift.se

(Nr 1). **Trender av sjukskrivning och personalomsättning i vård- och omsorgsorganisationer** med *Andrea Eriksson* och *Lotta Dellve* som temaredaktörer. Det finns flera skäl till att det är angeläget med ett temanummer om trender av sjukskrivning och personalomsättning i vård och omsorg. Dels finns ett allmänt intresse att minska ohälsotalen och oönskad personalomsättning i denna sektor. Dels finns metodologiska utmaningar att mäta och följa sjukfrånvaro och personalomsättning över tid. Temanumret bidrar med kunskap om faktorer, förhållanden och strategier som kan påverka utvecklingstrender samt ger en inblick i olika sätt att mäta sjukskrivning och personalomsättning.

(Nr 2). **Maskulinitet i förändring** med *Tobias K. Axelsson* och *Tomas Wetterberg* som temaredaktörer. Detta temanummer tar sin utgångspunkt i den nationella konferensserien med samma namn som temanumret. Konferensserien har arrangerats av Länsstyrelsen i Örebro län sedan 2010. Konferensserien återfinns i skärningpunkten mellan jämställdhetspolitik, jämställdhetsarbete och ett av genusforskningens underområden: kritiska studier av män och maskuliniteter. I temanumret uppmärksammas konferensen i sig själv – som ett exempel på samverkan mellan forskning, politik och praxis. Utöver detta innehåller temanumret artiklar som belyser olika aspekter av de teman som konferensserien tagit upp genom åren: våld, hälsa, idrott, utbildning, makt, föräldraskap, sexualitet, politik, kriminalitet och klimat.

(Nr 3). **Nordic Health Promotion Research from The 9th Nordic Health Promotion Research Conference: “Health: Societal responsibility or individual obligation? Addressing sustainable health promotion in theory and practice”** med *Anne Liveng*, *Nicole Thualagant*, *Catrine Kostenius* och *Sami Koko* som temaredaktörer. Fokus var hållbar utveckling i teori och praktik. Detta var det första numret som i sin helhet publicerades på engelska. Det var en uppföljning av den nionde konferensen sedan 1995 för Nätverket för Nordisk Hälsofrämjande forskning (°).

(Nr 4). **Samverkan för Agenda 2030** med *Evelina Hilmersson* som temaredaktör. I detta nummer beskrivs samverkan för hållbarhet utifrån olika perspektiv. Olika samverkansprocesser lyfts fram, och vilka komponenter som upplevts framgångsrika respektive mindre framgångsrika och vad samverkanskompetens är.

(Nr 5-6). **Psykisk hälsa hos unga** med *Charli Eriksson* och *Bo J. A. Haglund* som temaredaktörer. Fokus var att presentera en kunskapsöversikt om de ungas psykiska hälsa/ ohälsa i dagens svenska samhälle. Men också att redovisa en del av de aktiviteter som finns för att de unga skall må bra. Ungdomars psykiska

hälsa formas genom den vardag som de växer upp och utvecklas i. Under de senaste decennierna har samhället genomgått genomgripande förändringar till följd av ekonomiska kriser, ökad immigration, teknologisk utveckling, ungdomars senare inträde på arbetsmarknaden och ett förlängt beroende av föräldrarnas stöd, som kan resultera i förändringar i hur ungdomar mår. Ungdomen är en viktig utvecklingsperiod. Unga människor står inför stora omställningar och utmaningar, bland annat växande akademiska förväntningar, förändrade sociala relationer med familj och kamrater och fysiska och känslomässiga förändringar i samband med den biologiska mognaden. I temanumret redovisas olika perspektiv i aktuell debatt om barn och ungdomars psykiska hälsa. Temanumret innehåller artiklar om trender, jordmån – faktorer som påverkar, interventioner, debatten samt avhandlingspresentationer och bokrecensioner. Denna kunskap presenteras i ett dubbelnummer.

Läsarundersökning 2020

Vi följer via Google analytics statistik på vår hemsida men sedan 2015 även för SMT:s Facebooksidor. Årets läsarundersökning omfattar statistik från den 1 januari till den 31 december 2020.

SMT: hemsida

Totalt antal sessioner: 84 241 (2020) kontra 75 606 (2019) En ökning med 10,3% (Förklaring: En session är den tid då användaren aktivt använder webbplatsen.)

Användare: 55 805 (2020) kontra 50 599 (2019) En ökning med 9,3 % (Förklaring: Användare som har gjort minst ett besök under den angivna tidsperioden. Inbegriper både nya och återkommande användare.)

Sidvisningar: 211 480 (2020) kontra 193 777 (2019) En ökning med 8,4%. (Förklaring: Sammanlagt antal gånger som sidorna visades. Upprepade visningar av en enskild sida räknas.)

SMT:s facebook sida

Socialmedicinsk tidskrift har haft en Facebooksida sedan 2015. Vi har nu 567 följare, personer som följer vår hemsida. Det är 35 personer fler än i januari förra året.

Aktivitet för nummer med störst räckvidd:

1. Inlägg om temanumret *Maskulinitet i förändring* (2/2020) hade en räckvidd på totalt 1096 personer. Inläggen fick totalt 56 gilla-markeringar och 10 delningar.

ledare

2. Inlägg om temanumret *Trender av sjukskrivning och personalomsättning i vård och omsorgsorganisationer* (1/2020) hade en räckvidd på totalt 1087 personer. Inläggen fick totalt 58 gilla-markeringar och 12 delningar.

3. Inlägg om temanumret *Psyisk hälsa hos unga* (5 och 6/2020) hade en räckvidd på totalt 546 personer. Inläggen fick totalt 43 gilla-markeringar och 3 delningar.

När nya nummer är färdiga erbjuder vi via hemsidan, Facebook och LinkedIn den som vill att kontakta redaktionen för rabatterad förköpsbeställning av tidskriftens pappersversion.

Genom åren har en grundläggande ekonomisk förutsättning för utgivningen av SMT varit tryckbidrag från forskningsfonden Forte. Tryckbidraget ges för treårsperioder och SMT har under året fått nytt bidrag för åren 2019 till och med 2021.

Socialmedicinsk tidskrift är ett viktigt forum för granskning av vård, socialpolitik och folkhälsa med en fortsatt glädjande ökning i antalet läsare på nätet.

Inför år 2021 kommer vi att bl.a. ge ut ett par temanummer med olika perspektiv på COVID-19 (Covid-19 och Civilsamhället respektive Covid-19 som spegelbild av samhället), ett temanummer om Global hälsa, och ett temanummer om paradigmskiftet som ägt rum de senaste decennierna när det gäller kost, tarmbakterier och hälsa. Den förändring i synsätt som beskrivits som en medicinsk revolution.

Stockholm i januari 2021

Bo J.A. Haglund

Redaktör och Professor emeritus

Referenser

ⁱ Greta Thunberg på twitter och youtube. <https://twitter.com/GretaThunberg/status/1337091285182803968>
<https://www.youtube.com/watch?v=KAJsdgTPJpU>

ⁱⁱ Haglund, B.J.A. (2020). Global Warming, a Major Challenge for Health Promotion Research. <https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/2275/2131>

ⁱⁱⁱ Furberg, M. (2016) Towards the Limits. Climate Change Aspects of Life and Health in Northern Sweden. Thesis, Umeå University. <https://www.avhandlingar.se/avhandling/0be4122f45/>

^{iv} Haglund B.J.A.(2020) En sjukdom med många ansikten – några reflektioner över COVID 19. <https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/2147/2035>

^v NHPRN <https://nhprn.com>